

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש



תצוה

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כו

(תרגום הפשי)



יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה
מאה וחמישים שנה להסתלקות-החילולא של ב"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" ז"ע

לזכות

החייל ב"צבאות השם" מנחם מענדל שיחי
ליום הולדתו השלישי לאויש"ט, ש"ק פ' תצוה, י"ג אדר
ולתיספורתו ביום א', חג הפורים, ה'תשע"ז

ולזכות

אחותו החיילת ב"צבאות השם" גיטא תחי'

*

נדפס ע"י הוריהם

הרה"ת ר' לוי יצחק וזוגתו מרת חי' שרה שיחיו צייטלין

* * *

לזכות

הו"ח ר' אהרן בן מרת גאלדע שיחי' יעקבלב

לרגל יום ההולדת שלו, טו"ב אדר

לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק

ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ר

*

נדפס ע"י זוגתו

מרת חנה תחי' יעקבלב

* * *

לזכות

החייל ב"צבאות השם" ישראל הכהן שיחי'

ליום הולדתו השני, ביום ח"י אדר ה'תשע"ז

ולזכות אחיו ואחיותיו חיילי "צבאות השם" שיחיו

*

נדפס ע"י הוריהם

הרה"ת ר' יחזקאל הכהן וזוגתו מרת נחמה עטא שיחיו רייבארן

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To dedicate an issue in honor of a loved one, call (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחת הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלילה".

מעין חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

הקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים התנש"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

א. אין זכר לקבלת התורה על-ידי ישראל בפורים

על הפסוק¹ „קיימו וקבלו היהודים” אומרים חז"ל²: „קיימו מה שקיבלו כבר”, שה„מודעא רבה לאורייתא”, כביכול, לא-יקום התורה מפני שבשעת מתן תורה, „כפה הקדוש-ברוך” הוא עליהם את החר כגיגית...”, „בטלה בימי הפורים, כי „הדר (=שוב) קבלוה בימי אחשורוש”.

מובן, שקבלת התורה על-ידי ישראל מרצונם בימי הפורים היא ענין עיקרי ביותר. ואין מובן, לכאורה: מדוע לא נקבע שום מעשה בימי הפורים לזכר ש„הדר קבלוה בימי אחשורוש”?

אמנם, הסיבה לכך שקיבלו את התורה על עצמם שוב מדעתם היא, מאהבת הנס שנעשה להם³, אך בכל זאת קשה להבין מדוע אין זכר לענין העיקרי ביותר⁴ שהנס גרם – גמר ושלמות מתן תורה, קבלת התורה מדעתם של ישראל.

ב. ההבדל בין מעשה מאונס לבין מעשה מרצון

ויש לומר, שאדרבה, ענין זה מתבטא בכל המצוות המיוחדות של פורים: א) מקרא מגילה, ב) משלוח מנות, ג) מתנות לאביונים, שאלה הן המצוות המיוחדות ביותר את פורים משאר החגים

[לעומת המצוות והענינים האחרים שבפורים – קריאת התורה, אמירת ועל הניסים בתפילה ובברכת המזון, איסור הספד ותענית, סעודה, משתה ושמחה – שיש (כדוגמתם) בשאר החגים⁵].

כדי להבין זאת יש להקדים ולהבהיר את ההבדל בין מעשה שעושה האדם על-ידי כפיה ואונס, לבין מעשה הנעשה ברצון ומדעת: כאשר האדם עושה דבר-מה בעל-כרחו ובכפיה, הוא מבצע זאת רק באופן המצומצם ביותר שנדרש (כדי לצאת ידי חובתו). ואילו כאשר הוא עושה מעשה מרצונו העצמי, אין הוא מסתפק ביציאת ידי חובה, אלא הוא משתדל ומחפש מה להוסיף וכיצד להדר במעשהו, יותר מן הנדרש על פי החובה המוטלת עליו.

דבר זה מתבטא במה ש„קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם” – על-ידי המצוות של קריאת המגילה (וכתיבתה⁶), משלוח מנות ומתנות לאביונים.

ההסבר הוא: מצד אחד שלושה דברים אלו אינם חדשים ממש, ומצד שני יש בהם תוספת לגבי מה שהיו לפני-כן:

ענין המגילה איננו חדש, כבר היו לפני כן ספרי קודש, תורה נביאים וכתובים – אך בכל זאת נוסף על-ידי המגילה עוד ספר לספרי הקודש על-ידי בקשה מיוחדת „כתבוני לדורות”⁷, שהפכה את הנס לאחד מהניסים הכתובים⁸ (לפחות סופם⁹). וכך גם לגבי קריאתה¹⁰ – הקריאה בתורה כבר היתה קיימת לפני כן, וכן ענין סיפור הנס באופן כללי קיים גם בחגים אחרים, אך כאן נוספת הקריאה בליה¹¹ מתוך מגילה¹²

המיוחדים שבפורים, כי לא נמצא במק"א החיוב באופן כזה, כדלקמן בפנים. משא"כ קריאת התורה וכו'.

(6) להעיר מפרש"י עה"פ (מג"א ט, כז) „קיימו וקבלו היהודים גו' ככתבם”, שתהא המגילה כתובה כתב אשורית. וראה לקמן בפנים ובהנסמן בהערה 10.

(7) מגילה ז, א.

(8) משא"כ נס הנוכה.

(9) יומא כט, א.

(10) ראה צפע"נ להרמב"ם ריש הלכות מגילה. וראה לעיל ע' 366, וש"נ.

(11) ראה צפע"נ להרמב"ם הל' מגילה פ"א ה"ג.

(12) דק"ו דר"י בן קרחא (מגילה יד, א), ומה מעבודת אחרות אמר' שירה ממיתה לחיים לא כ"ש" (וראה ט"ו"א שם) הוא מפרשטות לכל היעות, אלא שלר"נ יתירה מוז: „קרייתא ופז הליליא” (וכ"כ הרמב"ם הלכות הנוכה פ"ג

„ואהבת לרעך כמוך“ ובמצות הצדקה, על-ידי משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים (בין אדם לחבירו).

ג. למצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים יש טעמים אחרים

אך אפשר עדיין לשאול: למצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים מוצאים טעמים אחרים: לגבי משלוח מנות, כפי 21 שיהא לכל אחד די וספק לקיים הסעודה כדינא כמשמע בגמרא בפרק קמא 22 דאביי בר אבין ורב חנינא בר אבין מחלפי סעודתיהו להדדי ונפקו בהכי משלוח מנות אלמא דטעמא משום סעודה היא 23 (=החליפו סעודותיהם ביניהם ויצאו בכך ידי חובת משלוח מנות, מכך מובן שטעם משלוח מנות הוא לצורך סעודה), וכך גם לגבי מצות מתנות לאביונים מובן מכמה מקומות שהיא כדי שיהיה להם (די) כסף לסעודת פורים 24 –

ולפי דעות אלו, שהטעם למצוות הללו הוא קיום סעודת פורים, ולשם כך יש להשתדל בקיום מצוות אלו, גם אם מקיימים בכך, יחד עם זאת, גם את מצות ואהבת לרעך כמוך ומצות צדקה – הרי אין ניכר ומודגש בהם הענין של „קיימו מה שקבלו כבר“?

ד. מהות מצוות הפורים – לשמח לב עניים

כדי להבין זאת יש להקדים ולציין שגם לדעת הרמב"ם מובן כן – שמצות מתנות לאביונים איננה רק כמצות הצדקה, וכך גם לגבי משלוח מנות, ואלה דבריו 25: „מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעהו שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים

(21) תרומת הדשן סי' קיא.

(22) מגילה ז, ב.

(23) וראה שו"ת חת"ם או"ח סי' קצו ע"ד ב' הטעמים, ואשר זהו מחלוקת הרמ"א ופר"ח כו'.

(24) ראה לבושי שרד במג"א שם סתרצ"ה סק"ג. ובפרמ"ג שם [וראה ב"מ עה, ב. ובפרש"י שם. ע"ז ז, ב (ובפרש"י ותוס' שם)]. צפע"ג לרמב"ם הל' מגילה פ"ב סה"טז. וראה בהנסמן לקמן הערה 30.

(25) הלכות מגילה פ"ב הי"ז.

של קלף, פירסומי ניסא וכו' 13.

משלוח מנות: כמוסבר ב, מנות הלוי 14, מטרתו להרבות שלום ורעות בין יהודי למשנהו, וזוהי מצוה כללית בכל השנה – אהבת ישראל, שהוא כלל גדול בתורה 15. אך במצות אהבת ישראל אין חובה לחפש יהודי כדי לקיים בו מצות „ואהבת לרעך כמוך“. והחידוש במצות „משלוח מנות איש לרעהו“ הוא: להשתדל ולמצוא „רעהו“ ולבצע בפועל על-ידי משלוח מנות שאפשר להשתמש בהן מיד (ולא כסף 16) את מצות „ואהבת לרעך כמוך“.

מתנות לאביונים: הצדקה 17 היא מצוה במשך השנה כולה. בפורים נוסף היתרון, שאין להסתפק בכך שכאשר יפגשו עני יקיימו את מצות „פתוח תפתח“ ו„נתון תתן“ 18, אלא צריך לחפש ולמצוא שני עניים כדי לתת להם „מתנות“.

זה מודגש גם במילים „קיימו מה שקבלו כבר“: אלו עניים 19 ש, קבלו כבר, שכבר חייבים בהם ומבצעים אותם בלאו הכי. אך בפורים נוסף בהם ענין של „קיימו“ – קיום וחיוזוק – בשני התחומים: בין אדם לחבירו ובין אדם למקום: קיום והוספה בענין של תורה כפשוטה, כתיבת וקריאת המגילה, ועל-ידי כך גם בשבח 20 ובשירה לה, יותר מאשר בחגים אחרים (בין אדם למקום),

ותוספת בהשתדלות מיוחדת בענין של

סה"ז. וכ"ה בבה"ג הל' מגילה בסופו. וראה שו"ת חת"ם יו"ד סי' רל"ג.

(13) ולהעיר משו"ת צפע"ג דווינסק ח"ב סי' ח אות ג. מהד"ת ט, א.

(14) למגילת אסתר ט, טז. כ (ואילך).

(15) תו"כ ופרש"י קדושים יט, יח.

(16) ראה תענית כג, ב.

(17) ראה מג"א ר"ס תרצד משל"ה ומהרי"ל דמתנות לאביונים צ"ל משלו ולא משל מעשר. וראה שו"ת חת"ם או"ח סי' קלט.

(18) ראה טו, ת. יו"ד.

(19) להעיר שענין ה„שמחה ומשתה ויו"ט ומשלוח מנות איש לרעהו“ (אסתר שם, יט) קבלו ע"ע עוד לפני כתיבת ובקשת מרדכי – ראה מנות הלוי שם. מגלת סתרים שם (פסוק יט). ועוד.

(20) ע"ד קרבן תודה.

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת אי"א
ר' יקותיאל מנחם ע"ה
ב"ר שרגא שליט"א

ראפ

חסיד ומקושר בכל נימי נפשו
לכ"ק אדמו"ר מה"מ
משגיח ומשפיע

בישיבת תומכי תמימים

ליובאוויטש המרכזית 770

ניהל הבית חב"ד

בנמלי התעופה

ובחברת "אל על" במיוחד

וזכה שהרבי שלח המצות ע"י

ואמר עליו "אונזער יקותיאל"

נואם קבוע בסיומי הרמב"ם ב-770

והדפיסם ב"תקות מנחם"

ניהל "ועד המחנכים"

פעל במרץ בעניני שלימות הארץ

ראש מטה שירה וזמרה

לקבלת פני משיח צדקנו

קירב רבים אל רבנו ובדרכי נועם

השאיר דור ישרים יבורך

הולכים בדרכי רבותינו נשיאנו

נקטף בתאונת דרכים

ביום השני לפ' "וקם שבט מישראל"

י"ב תמוז ה'תשע"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

(מנוסח המצבה)

*

נדפס ע"י ידידיו

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

הוספה

בשורת הגאולה

פח.

ועוד ועיקר, לזעוק להקב"ה על אריכות הגלות, "עד מתי"... ולבקש ולדרוש ולעשות כל מה שאפשר שתיכף ומיד תבוא הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

. . . בני נמצאים כבר בגלות יותר מאלף ותשע מאות שנה ומשיח צדקנו עדיין לא בא!... כבר סיימו כל עניני העבודה דזמן הגלות, וכבר נעשו כל הפעולות בכל האופנים האפשריים (כולל ובמיוחד ע"י השמחה בחודש אדר במשך ששים יום), ולא יודעים מה ניתן לעשות עוד, ואעפ"כ, עובר עוד שבוע, עוד יום ועוד רגע, ועדיין לא באה הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש!

(משיחות ג', ועש"ק וש"ק פ' תצוה, ז', יו"ד ו"א אדר ראשון תשנ"ב)



ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה שנאמר²⁶ להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים".

אם הרמב"ם סובר שמהות מצות מתנות לאביונים בפורים היא הצדקה, יוצא שמעלה זו ("במתנות לאביונים... דומה לשכינה") קיימת במצות הצדקה של כל ימות השנה, ואם כך, הוא היה צריך להזכיר ענין זה בעיקר במקומו, בהלכות מתנות עניים²⁷, ששם מדובר אודות המעלה שבנתינת צדקה בכלל – ומהו הקשר של ענין זה דוקא לפורים ולהלכות מגילה?

וכך גם מצד שני: את המעלות של נתינת צדקה, שמציינין הרמב"ם בהלכות מתנות עניים (אין ישראל נגאלין אלא בצדקה²⁸, וכדומה), אין הוא מזכיר כלל בהלכות מגילה²⁹, בקשר לפורים.

הכרחי אפוא לומר, שלדעת הרמב"ם, הרי למרות שבמתן, מתנות לאביונים בפורים מקיימים גם את מצות הצדקה, בכל זאת מהותה של מצות מתנות לאביונים בפורים איננה ענין הצדקה, מילוי, די מחסורו של צרכי העני כפשוטם, אלא בעיקר לקיים את ענין השמחה³⁰ של העני – "לשמח לב עניים".

[ומסיבה זו מובן מדוע כולל הרמב"ם בשמחה של מתנות לאביונים גם "תומים ואלמנות וגרים", כי, לכאורה: אם הם נצרכים, הרי הם נכללים בגדר אביונים ועניים, ומדוע הוא מציין בנפרד? ואם אין הם נצרכים לצדקה – מדוע מזכיר הרמב"ם בקשר למצות מתנות לאביונים?

אך לפי האמור לעיל, שמהותה של מצות מתנות לאביונים היא בעיקר, "לשמח לב...",

(26) ישע'ל נו, טו.

(27) פ"י.

(28) שם בריש הפרק.

(29) וידוע בכללי הרמב"ם שאין סומך בספרו על מש"כ אחריו זה (יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ו'או).

(30) ראה גם ריטב"א מגילה ז, ב. רמב"ן וחי' המיוחס להריטב"א ב"מ שם. ובהנ"ל משמע שזהו גם הטעם במשלוח מנות מצד שמחה. ולהעיר שברמב"ן מתוספתא (מגילה פ"א ה"ה), והמתיר אל יפול לכיס של צדקה". משא"כ בריטב"א שם, ובמגילה שריים, "יפלו בכיס של צדקה". וראה ש"ת כתב סופר או"ח שם.

הרי היא קשורה לכל ה,אומללים האלו". ובדרך זאת יש לומר, שבתחום השמחה כל אלו הם, "עניים ונצרכים".

יותר מכך: מלשון הרמב"ם מובן, שכל שלושת הענינים – "סעודתו", "שלוח מנות לרעיו", וגם, "מתנות לאביונים" – מהותם היא השמחה, אך כיון ש"אין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים", לכן, "מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים".

יש להבין: לגבי הסעודה מובן, שענינה היא השמחה, אך מנין לומד הרמב"ם שגם ענין של המצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים היא השמחה?

[וכן יש להבין: מהו הקשר בין, "המשמחה לב האומללים האלו דומה לשכינה" דוקא למצות מתנות לאביונים? לכאורה, שייך ענין זה לכל מתן צדקה, כפי שמוכן גם מן הפסוק שמצטט הרמב"ם, ובכל זאת אין הרמב"ם מזכיר את המעלה, "דומה לשכינה" לגבי צדקה בכלל, כדלעיל, למרות שהוא מצטט שם³¹ את הפסוק, "להחיות רוח שפלים..."].

ה. שלוש המצוות בפורים הן

נפרדות זו מזו

לגבי משלוח מנות יש לומר, שלדעת הרמב"ם הטעם למצוה זו הוא, כדלעיל, לדאוג שלולת יהיה די לסעודת פורים, וזהו חלק מחובת הסעודה של האדם עצמו, כדברי הרמב"ם: "כיצד חובת סעודה זו, שיאכל... (והוא ממשיך באותה³² הלכה³³) וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות... ואם אין לו, מחליף עם חבירו, זה שולח לזה סעודתו, וזה שולח לזה סעודתו", שסעודת פורים היא ענין של שמחה מצוה – משתה ושמחה³⁴,

(31) בהל' מתנות עניים שם.

(32) כידוע שחלוקת ההלכות ברמב"ם בדיוק היא ולמדיו ממנה וכו' (ראה לדוגמא הל' ת"ת לאדה"ו קו"א לפ"א ס"א [תתכו, א]).

(33) כ"ה בדפוסי רמב"ם שלפנינו. ובספרי תימן. הוא בהלכה בפ"ע (ראה רמב"ם מהדורת פרענקל).

(34) אבל אין מוכרח לומר שהרמב"ם ס"ל כהתרה"ד (שבהערה 21), כ"א ע"ד פי' הבי"ח או"ח סו"ס תרצה, עני"ש.

המוסבר בכמה מקומות, שאלה הן שלוש מצוות נפרדות. וכפי שמובן גם מלשון הרמב"ם לגבי מתנות לאביונים, האומר שמוטב להרבות בזה, כי „אין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים...”, כלומר, גם ללא זאת הוא מקיים את מצוות הפורים, כולל את ענין השמחה, אלא שאין זו שמחה גדולה ומפוארה, ואין היא מגיעה לגודל השמחה של מתנות לאביונים.

1. ימי הפורים עצמם הם ימי שמחה

ויש לומר, שההסבר לכל זה הוא:

הלשון במגילה³⁸ (שממש לומדים את שלוש המצוות: משה – סעודה, משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים), היא: „לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים”. מן המילה „ימי” מובן, חובת משתה ושמחה בפורים איננה פעולה שצריך לעשות ואשר זמנה הוא ביום זה, אלא זוהי מהות היום³⁹, תוצאה מכך שענינו של יום זה („ימי”) הוא „(משתה ו)שמחה”.

מכך מובן שגם הענינים האחרים של ימי הפורים, ולפחות החיובים הכתובים בהמשך אותו פסוק, „ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים”, גם הם תוצאה מכך שימים אלו עצמם הם⁴⁰ ימי משתה ושמחה⁴¹.

וענין זה, שהימים עצמם נעשים ימי משתה

(38) ט, כב.

(39) וראה לקוטי [המתורגם] ח"ז ע' 20 ואילך, שזהו חיוב על כל היום.

(40) בסגנון אחר קצת: עשיית ימים אלו (לעשות אותם) לימי שמחה* היא ע"ג דברים: משתה – סעודה, משלוח מנות ומתנות לאביונים. וראה פרש"י שם, כח ד"ה „ונעשים, משתה ושמחה ויו"ט לתת מנות ומתנות”.

(41) עפ"ז אולי יש לבאר זה דלשון הרמב"ם בהי"ד הוא „שמחה ומשתה” כסדרן בכתוב לפנ"ו (יט) א"ע דבפסוק זה לא נאמר התקנה והחיובים דימי הפורים, שהרי נזכר שם יו"ט ולא נאמר שם מתנות לאביונים, ולא כסדרן בהכתוב „ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים” שבו נאמר (וממנו למדין) החיובים דימי הפורים (וראה מנות הלוי ומגלת סתרים שם (הובאו בהערה (119) — כי בזה מוסבר שגדר ה„ימי” הוא „שמחה ומוה מסתעף החיוב דמשתה וכן המשלוח מנות ומתנות כו”.

וכך גם קשורה מצות מתנות לאביונים לחובת משתה ושמחה המוטלת עליו, סעודת הפורים שלו³⁵,

כפי שכבר אמר הרמב"ם³⁶ לגבי שמחה ביום טוב, וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומללים, אבל מי שנועל דלתות הצירו ואוכל ושותה הוא ובניו אתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו...”, עיין שם.

אך קשה להסביר כך כאן לגבי מתנות לאביונים, כי הרמב"ם מפריד את הדין של „מתנות לאביונים” בהלכה נפרדת: „וחייב לחלק לעניים ביום הפורים...”, לא בדומה לדין משלוח מנות, שאותו הוא כולל בהמשך אחד, ובאותה הלכה של מצות הסעודה³⁷,

ובמיוחד כאשר אין הוא מזכיר בהלכה שלאחריה בקשר למתנות לאביונים, וכשהוא אוכל ושותה...”, וכדומה, כפי שאמר בהלכות יום טוב.

מכך מובן, שזהו ענין נפרד שאינו קשור לחובת סעודתו, לחובת המשתה והשמחה המוטלת עליו.

יותר מכך – לפי האמור לעיל יוצא, שמשלוח מנות ומתנות לאביונים אינם ענינים נפרדים בפורים, אלא הם חלק מחובת הסעודה שלו, וכאשר אין הוא מקיים את מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים אין הוא יוצא כראוי ידי חובת מצות סעודת פורים (משתה ושמחה), בדומה ליום טוב,

וזהו ההיפך מן הנאמר בפשוט ומן

(35) אלא שהחילוק בין משלוח מנות ומתנות לאביונים לפ"ז הוא דמשלוח מנות הוא איש לרעהו, גם לעשירים, ומתנות הוא רק לאביונים עניים הנצרכים. ראה במקומות הנ"ל הערה 30.

(36) הל' יו"ט פ"ו הי"ח. שו"ע אדה"ז הל' יו"ט סתק"ט סי"א (בהוספת הרא"ה, הפסוק – לאחרי תיבת „האומללים”): שנאמר והלוי והגר והיתום וגו' – דברים טו, יד. וצ"ע שלא העתיק אדה"ז גם תיבת „והאלמנה”.

(37) ועד"ז הוא בשו"ע שדין מעות פורים לעניים הוא סי' כפ"ע, משא"כ החיוב ופרטי הדינים דמשלוח מנות הוא בהס"ד, דיני סעודת פורים”.

לזכות

כ"ק אדוננו מזרנו זרבינו

מלך המשיח



ויהי"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'



יחי אדוננו מזרנו זרבינו מלך המשיח

לעולם ועד

ושמחה אינו נמצא בתגים ומועדים אחרים.

זהו הקשר בין האמור לעיל לבין „קיימו מה שקבלו כבר”. בענין שאלה הם „ומי משתה ושמוחה” מתבטא גם הענין של „הדר קבלוה בימי אחשוורוש”⁴², ההיפך מאונס, כאשר ישראל קבלו את התורה „מדעתם” ומרצונם⁴³.

ז. אופן המיוחד של שמחת פורים

ויש לומר, שהענין של „קיימו מה שקבלו כבר” מתבטא בעיקר באופן המיוחד של השמחה בפורים, שאיננו נמצא במועדים אחרים ובחובות מצוה אחרות:

על מצות הסעודה אומר הרמב”ם⁴⁴: „כיצד חובת סעודה זו, שייאכל... ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו”. המקור להלכה זו הוא (כפי שאומרים המפרשים⁴⁵), בדברי רבא⁴⁶, „חייב⁴⁷ איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי”.

לכאורה, השכרות אינה התנהגות רצויה, כפי שמאריכים בכך המפרשים⁴⁸ בקשר להלכה זו, וכפי שהרמב”ם עצמו מסביר בקשר לחגים אחרים⁴⁹: „שהשכרות והשחוק אינה שמחה אלא הוללות...”, וכיצד ייתכן שתהיה „חובת סעודה זו... שותה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו”.

(42) להעיר דבגמ' (פסחים סו, ב) באים בחדא מחתא, הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכס מ"ט יום שניתנה בו תורה, שישמח בו במאכל ומשתה להראות שנתנה ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו - פרש"י שם ד"ה דבעינן. שו"ע אה"י א"ח סתצ"ד סי"ח, הכל מודים בפורים דבעינן נמי לכס מ"ט ימי משתה ושמחה.

(43) ראה בה"ה הל' מגילה (קרוב לסופו), ועדיף יום פורים כיום שנתנה בו תורה. ועד"ו בשאלות ויקהל שאילתא סו. ובהעמק שאלה שם את ו' מפרש ע"ד הנ"ל. וראה שו"ת כתב סופר שם סי' קמא.

(44) שם הט"ז.

(45) מגיד משנה. הגהות מימוניות.

(46) מגילה ז, ב.

(47) שש"ס שלנו הגירסא מייחב. אבל במאור הקטן על הר"ף, שער הכונות בסופו, שלי"ה פ' תצוה ובכל דרושי דא"ח שראיתי הל' הוא חייב איניש. וכן הוא ג"כ בא"ח (הובא בב"י סי' תרצה), שו"ע א"ח סתצ"ה ס"ב, סי' יעב"ץ ועוד.

(48) מאירי מגילה שם. כל בו (סי' מה בסופו). ועוד.

(49) הל' יו"ט שם הי"ב.

ח. שלמות קבלת התורה על-ידי ביטול הדעת

אפשר להסביר זאת לפי האמור לעיל: כיון שבימי הפורים התקיים, כנאמר בגמרא, הענין של „קיימו מה שקבלו כבר”, השלמות של קבלת התורה, הרי כיון שהתורה היא גילוי רצונו והכמתו של הקדוש-ברוך-הוא, חמדה גנוזה⁵⁰, אין הנברא, שהוא מוגבר בידיעתו והבנתו ובמציאותו, יכול לקלוט אותה, ולכן במתן תורה „על כל דבור ודבור פרוחה נשמתן”⁵¹,

ובדומה לכך, וביתר שאת, היה כאשר „הדר קבלוהו בימי אחשוורוש”, כדי לקבל את תורתו של הקדוש-ברוך-הוא, היה צריך להיות ביטול ההבנה והדעת עד כדי הפשטת הגשמיות, בדומה לנאמר ב„טור” וב„שלחן ערוך”, וכן בשלחן-ערוך של אדמו"ר הזקן⁵², לגבי אופן התפילה של חסידים ואנשי מעשה (ש), המתפלל⁵³ צריך שיראה עצמו כאילו שכינה⁵⁴ כנגדו, אשר „היו מתבודדים ומכוונים בתפילתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות רוח⁵⁵ השכליות עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה -

ובימי הפורים הגיעו ישראל לכך באמצעות מסירות הנפש שלהם במשך כל השנה כולה⁵⁶.

ט. ביטול הדעת על-ידי שכרות

ולפי זה מובן מדוע מתבטא „עיצומו של יום”, הענין העיקרי של פורים, בשמחת הסעודה באופן של „שותה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו” - „ימי משתה ושמחה”,

כי הענין של „קבלוהו בימי אחשוורוש” ו„קיימו מה שקבלו כבר” במתן תורה, מתבטא

(50) שבת פה, ב.
 (51) שבת שם. ראה תניא פל"ו. אנה"ק סי"ו.
 (52) א"ח ר"ס צח. וראה הל' ת"ת לאה"י פ"ד סוס"ה.
 (53) סנהדרין כב, א.
 (54) בשו"ע אה"י, שכינה שרוי' כנגדו. ובטורשו"ע שם: ויחשוב כאילו שכינה כנגדו.
 (55) כ"ה בשו"ע אה"י ובטור. בשו"ע שם: כח השכלי.
 (56) ראה תו"א צב, ד. צה, ד ואילך. צו, א. א. ובכ"מ.

בביטול הדעת וההבנה, עד שהיהודי מגיע ל„התפשטות הגשמיות”, בדומה לנאמר על נבואה - כפי שאומר הרמב"ם⁵⁷ - „כולן אין רואין... אלא בחלום בחזיון לילה או ביום אחר שתיפול עליהן תרדמה .. וכולן כשמתנבאים אבריהן מזדעזעין וכח הגוף כשל ועשתנותיהם מתרפות...”.

ולכן גם חובת השמחה של ימי המשחה והשמחה היא באופן בלתי מוגבל „עד שישתכר וירדם”⁵⁸ בשכרותו, כאשר מתבטלים⁵⁹ מציאותו ועשתונותיו.

י. ביום טוב השמחה מוגבלת, בפורים - בלתי מוגבלת

ומסיבה זו אומר הרמב"ם „מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו”: אמנם, מהותן של כל שלוש המצוות הללו היא השמחה, אבל „אין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים...”: השמחה היא אמיתית ושלימה עד כדי יציאה ממגבלות המציאות העצמית וכניסה למצב של „לא ידעי” - המתבטא בקבלת תורתו של הקדוש-ברוך-הוא - כאשר מרבים במתנות לאביונים, שבאמצעותם מראה האדם שלשמה „לב עניים... גורם אצלו לשמחה גדולה יותר מן הסעודה והשמחה הפרטית שלו ואפילו יותר מן הסעודה עם „רעיו” (אנשים כערכו)⁶⁰.

אך אין הדבר כן לגבי יום-טוב, שחובת השמחה ביום-טוב היא מצות „ושמחת

(57) הל' יסודי התורה פ"ו ה"ב.
 (58) להעיר משהש"ר פ"א, יב (ב) דלפני קבלת התורה ישנו להם לישראל כל אותו הלילה. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 6, ש"ל שזו היתה ההכנה שלהם לקבלת התורה. ולהעיר מסה"מ תשי"א ע' 11 ואילך.
 (59) ראה תו"א צה, סע"ד ואילך. ובכ"מ.
 (60) וי"ל דמשלוח מנות מכיון שזהו „להבירר” ה"ו רק בחי' „לא ידע” בהאדם עצמו, היינו שלימות בחי' השמחה דלא ידע שבמשתה וסעודה שלו. ולכן כתבו הרמב"ם כהמשך וכסיום ל„כיצד חובת סעודה זו .. וכן חייב אדם לשלוח כו". משא"כ מתנות לאביונים (שאינם בדרגתו) שהוא למעלה מ„לא ידע” המתבטא אצל האדם בסעודתו הוא, ולכן כתבו הרמב"ם בהלכה בפ"ע.

בחגך”⁶¹. כאן אין קיימת החובה „לבסומי עד דלא ידעי”, „עד שישתכר”, עד ליציאת האדם ממציותו העצמית - ואדרבה, כפי שמוכן מדברי הרמב"ם, כדלעיל, אם אין עניים ומרי נפש, מספיקה השמחה הפרטית, ואין נפגמת מצות „ושמחת בחגך” שלו, שהיא מוגבלת.

רק כאשר הוא „נועל דלתות חצירו”, כאשר הוא שולל שמחת יום-טוב מן העניים במעשה ממש, או אין זו שמחת מצוה, אלא שמחת כריסו.

יא. יתרון השמחה בפורים - עד דלא ידעי

וזהו היתרון של השמחה בחג הפורים, שצריכה להיות עד דלא ידעי, מעל לכל ידיעה והגבלה - ושמחה גדולה ומפוארת כזו נגרמת כאשר משמחים לב העניים וכו'.

ועל כך מוסיף הרמב"ם, שלא זו בלבד שצריך לשמוח בבחינת „לא ידעי”, עד אשר „ישתכר וירדם בשכרותו”, שבכך מתקיים „הדר קבלוהו...”, כדלעיל,

אלא יותר מכך: „המשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה”, כי ענין זה, ששמחת יהודי אומלל אחר גורמת לו שמחה גדולה ומפוארה, אינו שייך לנבוא, שהוא מציאות בפני עצמו וקרוב אצל עצמו⁶², ואשר על כן מציאותו ושמחתו הפרטית חשובים אצלו יותר משמחת הזולת ובמיוחד בשמחתו של הפחות ממנו, אלא רק אצל שכינה. ויהודי יכול להגיע לדרגה זו רק מפני שהוא „דומה לשכינה”.

ועל-ידי התנהגות כזו הוא מקיים את הענין של „ימי משתה ושמחה” בשלמות, כי אז מתגלה במעשהו במלואו הענין של „הדר קבלוהו בימי אחשוורוש” - „קיימו מה שקבלו כבר”.

(משיחת פורים תשל"ו)

(61) ראה טו, יד.
 (62) יבמות כה, ב. וש"נ.